

ZIVLJENJE IN SVET

1 Q L 2 U B L'J A N A 2 ">

štev. 23.

5. junija 1932.

Knjiga 11«

ŽIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—. Posamezna številka Din 2.—.

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franke. ČESKOSLOVASKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafljeva ul. 5. — ROKOPISI SE NACELNO NE VRACAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubi jani.

VSEBINA št. 23.: I. Vrhovnik: Gregorčič in Aškerc (Ob 20letnici Aškerčeve smrti). — Jubilej metra. — Dr. Kiittner: Zadnje skrivnosti dednosti. — Dr. A. Debeljak: Raimond Warnier. — Slike iz življenja in sveta. — Ivan Podržaj: Bedakova osveta (nadaljevanje). — Politični umori. — Nezmisljeni običaji. — General Weygand, član francoske akademije. — Anita Garibaldi. — Preprosto moderniziranje starega pohištva. — Japonska v sliki in besedi (nadaljevanje). — Tunis. — Znamke pripovedujejo. — šali. — »Opremljeni gospod« — Humor.

Opremljeni gospod'

V trenutku, ko stoji tujec pred vrati in s privzdignjenim klobukom povprašuje za opremljeno sobo, je lastnik stanovanja še gospodar položaja; on je znotraj, tujec pa zunaj in če bi imel pomisleke, mu lahko vsak čas pred nosom zapre duri. Tega običajno gospodar ne stori nikoli, ker v tem bežnem hipu ne more dovolj spoznati tujčeve osebnosti; zato po navadi pobesi oči, izpusti vrata iz rok in se umakne z vljudno krettnjo, ki daje tujcu pristojo pot v predsobo. Na hodniku je razmerje med gospodarjem in tujcem že enako; gospodar stopa sicer pred tujcem — za kar se mora dostojno oprostati —, odpre vrata one opremljene sobe, ga povabi s prijaznim nasmeškom bliže in se nato brez besede nasloni na steno. Tujec, ki ne išče prvič novega bivališča, se nenadoma razdeli v dva dela, v onega, s katerim skromno ogleduje notranjost, in v drugega, s katerim se bliskovito ozira po vseh štirih kotih, v duhu poskusi mehko posteljo, pogleda v omaro in se nasloni daleč skozi okno, da bi videl, kakšen bo razgled, če bo sameval v tej sobi.

Gospodar, ki mu mirno dopusti, da mladi gospod dobro pomisli in se sem in tja obrne na petah, je do tujca v nekakem čudnem odnosu. Preko navidezne praznoti, ki g a loči od tega človeka, navezuje niti prisiljenega zanimanja; mehanika situacije, ki mu nalaga, da mora vabiti popolnoma tujega človeka v svoje stanovanje s še bolj pomisleka vrednim vidikom, da ga bo moral celo dolgo prenašati kot najbliž-

alnega položaja, iz katerega se polagoma razvije znosna medsebojna vez.

V tem času je gospodar razmišljal o že dolgo izračunani najemnici; na tihem se mu zdi visoka, pa jo zniža za malenkost. Kmalu pa jo spet zviša na prejšnjo izmero, ker noče popravljati samega sebe. Tujec konča vse svoje poskuse in se obrne nato k gospodarju, češ, da mu soba »prija« in bi rad vedel za ceno. Glas je sicer vljuden, toda globok in deloma neizgovorjen, nekako fizično manj čist. O tem vtisu razmišlja gospodar, ko povabi tujca, naj sede. Človek, ki oddaja sobe, ima posebno dobro razvit sluh in često je mogel že po zvoku glasu, naglasu besed in jasnosti samoglasnikov razbrati glavne poteze v tujčevem značaju. Bas mladega moža, ki ga motri z nezaupnim očesom sicer ne ugaja, toda zaradi nabavnega zakona — po katerem je človek, kadar dela, za nekaj stopinj nespametnejši kot takrat, kadar razmišlja — prezre tudi to zadnje svarilo in navede »tujcu« s kurjavo, lučjo in kopeljo odmerjeno najemnino. Razmerje med obema osebama — gospodarjem in bodočim najemnikom — se spet spremeni v korist tujca. Sedaj je odvisno od njega, da lahko ostane ali grs in situacija, ki je bila zdaj še anonimna in abstraktna, postaja polagoma prijemljiva. Oba sta bila zdaj brez imena in oba sta si enako prizadevala, da bi poudarila neobveznost svojega početja. Zdaj se mladi mož nekoliko razkorači, vstane, pogleda še enkrat po sobi — očitvidno si jo je že prilastil — nato se opredeljuje in pristopa. Dasi se ne

ZYDEN7E IN SVET

ŠTEV. 23.

LII BIJANA, 5. JUNIJA 1932.

KNJIGA II.

f W V M

L Vrhovnik

Gregorčič in Aškerc

Ob 20 letnici Aškerčeve smrti

1

F I V a post je bil pri meni Aškerc, I odločen, neustrašen dečko je. Morda ga dobim za soseda: storjem so že vsi koraki,« je pisal Simon Gregorčič 17. aprila 1892 dekanu Ivanu Veselu v Trnovo pri Ilirski Bistrici. O Aškerčevi namerni preselitvi na Goriško sem zvedel 28. febr. 1907 od njega tole: Leta 1892 je prvič obiskal Gregorčiča. V Prvačini so bili skupaj s kmetovalcem Vinikom Gregoričem, ki je bil tudi pesnik in je izdal zbirko pesmi. Aškerc je potopil o sitnobah mariborskega škofa Napotnika. Tedaj ga je nekdo — ni se vedel več spominjati kdo — opozoril, da so na Goriškem boljše razmera; nadškof Zorn je tolerant. Navzoči so spodbujali Aškerca, naj bi prosil za sprejem v goriško nadškofijo. Na njegovo prošnjo je prišel iz Gorice odlok, da je sprejet in da dobi neki vikarijat blizu Dornberga; tako bi res postal Gregorčičev soseda. A ni šel tja.

Poleti je Gregorčič vrnil obisk Aškercu, ki je bil tedaj provizor v Rimskih Toplicah in mu prinesel povabilo dekana Vesela, naj prideta oba k njemu (SN 06, 279). Vabilu sta se odzvala in krenila v Trnovo, kjer se je Aškerc pobratil z Gregorčičem. Greoč sta se ustavila v Ljubljani in se daia tu skupaj slikati. Fotografija (njen odtisk gl. v Zis knj. 11. št. 19) ni ugajala. Aškerc jo je takoj sežgal. Isto je naročil Gregorčiču, ki je pa odgovoril, da je noče uničiti, ampak jo hrani v spomin (ib.).

Prijatelja Aškerca se je spominjal Gregorčič v pismu 12. avg. 1893: »O Aškercu mi pišete, da ga prijemajo »višji duhovniki«. Jaz sem uverjen, da to nanj ne bo vplivalo. On ima srečno »kožo«, ne prime se je kmalu kak udarec. Najbrž jim bo krepko odgovoril, potem se — smejal.«

Naša pesnika sta si prišla prvič navzkriž zaradi Veselovega epitafa. Njegova smrt (10. dec. 1900) je hudo potrla Gregorčiča. »Vesel mi ne gre iz srca in spomina — in ne pojde«, je tožil podpisnemu 15. dec. 1900. »Vsak dan mi po njem teko solze in ni me jih — sram. Prvi dan nisem zatislil oči — še zdaj imam vse rumenokrvave «... Na Tvojo

spodbujo sem hipoma iztisnil iz srca in možgan »ruskim cvetom* takle Uvod i Veselu v spomin) — Najboljših eden! stara korenina! itd. Aškerc, ki je objavil Gregorčičev spev v LZ 1901 v 1. zv. in pozneje v Ruski antologiji pesnikov, je z ozirom na državnega pravdnika zamenjal 9. verz: Kot širna ruska carevina — s: Ko ruskih pesnikov očina, kar mu Gregorčič ni zameril, saj mu je voščil 29. dec. srečno novo leto.

Družba sv. Cirila in Metoda, glavna Veselova dedična, je sklenila, da postavi svojemu mecenu nagrobnik. Za napis je prosila Gregorčiča. Prošnji je ustregel pesnik 3. marca 1901 pišoč: »Hitro po prejemu cenjenega lista Tvojega vdolbel sem mu v nagrobni kamen z dletom svojim ta »epitaph«

Nad grobom Tvojim burja brije,
A v njem miruje vsak vihar ...
In, čuj! iz njega melodije!
To Davidovih strun je vdár!
Iz njega Lermontov, Puškin
Slavita stalni Tvoj spomin.

Napis pač ni za kmeta, značilen pa za Vesela poeta.

Non immunitetur nec iota nec apex!« Aškercu sem izročil prepis epitafa za LZ, pa mi je odgovoril 7. marca 1901: »Hvala za epitaf, ki je prav dober — samo nekaj malega bo treba popraviti!

Kakor veste, se naglašča Puškin, ne P u š k i n. In da se ne bodo večaki spotikali, bi bilo dobro, ko bi g. Gregorčiča opomnili na to malenkost, ki pa je pri imenu vendar le bistvena.

Saj mu bo pač lahko spremeniti tiste verze, ki govore o Veselovih prevodih iz ruske poezije, tako da bo prav. Ako bo hotel, napiše namesto dveh poslednjih verzov lahko več — in Puškin ostane lahko Puškin (ПУШКИН).

Epitaf objavim rad v »Zvonu«, kadar ga v tem zmislu popravi.

Ko dobite od njega popravek, prosim Vas, da mi ga dopseljete.

Prosim, izročite mu moj iskreni pozdrav!«

Da je bila korektura Veselovega epitafa potrebna, je ustno ponovil Aškerc na obisku v trnovskem župnišču 12. mar-

* Gregorčič ni odobral naslova »Antologija«

ca in pristavil, da bi bil dr. Jenko* takoj opazil pomoto Puškin namesto Puškin.

Aškercovo željo je podpisani sporočil Gregorčiču. Nato je prišel z Gradišča 10. marca tale odgovor: »Dictator« Aškerc sicer nima povsem prav, pa naj bo! Pri meni doma bo vedno Puškin: jaz, rojen Vršenčan ne morem drugače izgovarjati. In Veselov Puškin preselil se je na slovensko zemljo. Aj ta КРУЖОК! V njem »veščaki«

Epitaf se torej glasi:

Nad grobom Tvojim burja brije,
A v njem miruje vsak vihár ...
In, čuj, iz njega melodije •—
To Davidovih strun je vdar!
In z njiroi glas svoj večno nov
Družita Puškin, Lermontov;
Iz groba hladnih, tajnih tmín
Tvoj trajni ti* slavé spomin

Popravljeni epitaf je sprejel Aškerc v LZ 1901, 244.

2

Pomlad 1901 je vzbudila Gregorčiča. Končan je bil dolgi pesniški premolk. Z nepopisnim veseljem je sprejel podpir

* Dr. Lud. Jenko, zdravnik, ustanovitelj Ruskega krožka.

* T i = diese: »David, Puškin, Lermontov; opomnje, seveda, ni treba tiskati.

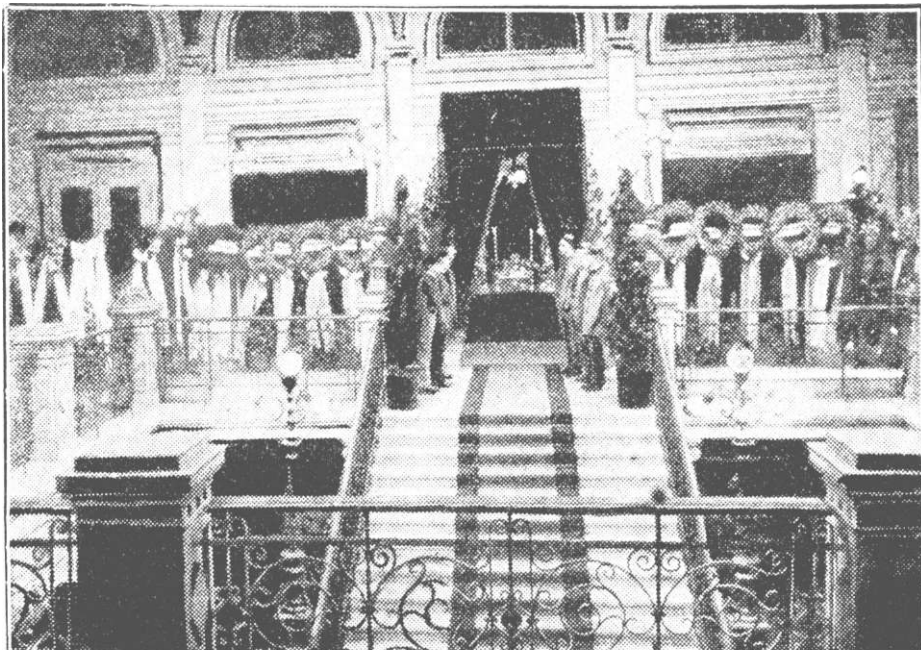
sani 27. marca prve predsmrtnice z dopisom (26. 3.): »Voščim iskreno srečne vskršne praznike. Obenem dpošiljam Ti 5 kratkih pesmic, ki so te dni (od 22. do 26. 3.) takorekoč same se rodile. Ohrani rokopis v spomin; a v tisk nikar ne dajaj!

Bog s Teboj!

Tvoj starovdani S. Gregorčič m. p.«

Poslednji ukaz je Gregorčič kmalu preklical. Na veliko soboto je dobil obisk, ki ga je do solz ganil. Zglasila sta se pri njem na Gradišču Aškerc in profesor Simon Rutar, potujoča v beneško Slovenijo (v Čedad in St. Peter Slovenov). Pogostil ju je prijateljsko, poslovil se, kakor se poslavlja pobratim od pobratima in, dasi bolan, ju spremil s hriba (SN 06, 279). S tega obiska je prejel podpisani razglednico, znaneco: »Na Hribu pri g. Gregorčiču na vel. soboto popoldne 6. 4. 1901 ХРИСТОСЪ БОЖЕСЕВ! Evo kje praznujemo vstajenje.« Razglednico je pisal in prvi podpisal Aškerc. Sopotpisnika sta bila Gregorčič in Rutar.

Dva dni potem je prispelo z Gradišča naročilo: »Aškerc je bil v soboto pri meni. Izroči mu torej poslano Ti pesmi; tiška naj vse v prihodnji številki.«

AŠKERČEVA ROJSTNA HIŠA. Na sliki se vidi še zadnji ostanek bočne strani, yse drugo je razdejal zob časa. Trava zakriva ostalo grobljo na desni, da je nevidna. (Slika iz L 1927.)

Priporočeno pismo, datirano 17. apr., je prineslo pesem: Aj, prišla je znova v deželo pomlad — s pripomnjo: »Naj Aškerc da v tisek to kot peto »predsmrtnic«. Moj nagrobnik dobi naj štev. 6.«

Sprememba, ki jo je zaželel Gregorčič, ni bila mogoča, o čemer priča Aškercčev dopis podpisanemu 19. apr.: »Danes popoldne sem bil pri Vas, da bi se Vam zahvalil za novo pesem Gregorčičevo — št. 6 »Predsmrtnic« —.

Obžalujem pa, da Gregorčiču ne morem več želje izpolniti, da bi ta lepa pesem prišla na omenjeno mesto v poprej poslanem cyklu »Predsmrtnic«. Tisti poprej poslani mi cyklus obsegajoči 5 pesmij sem namreč takoj nesel v tiskarno fei je že natisnjen v 2. p o 1 i majske številke.

Torej se zdaj v tem zvezku ne da nič več napraviti.

Razume se samo ob sebi, da natisnem tō novo pesem iz »Predsmrtnic« v junije v i št. »Zvona«.

Prosim Vas lepo, gospod župnik, da

tvi siliti ne more — še vsaj eno ali dve pesmi, da bo spet cyklus.

Ako pa ne bi imel do 1. maja ničesar več dozorelega, pa natisnem samo toto o pomladi...

Kakor kažejo pesmi, naš prijatelj vendar ni še vzel slovesa od Muze in ne more še reči z Nadsonom:

„*Моя муза...*“

Kdo vé, kaj še vse dobimo od njega!

O vel. noči je bil precej dobre [volje], čeprav je telesno oslabil. —

Danes sem se mislil tudi vpisati v »Hrvatsko Matico«^{*)} pa je še menda čas«.

Aškerc se je hkrati opravičil Gregorčiču, z naslednjim pismom 20. apr.:

»Čislani prijatelj! Gospod Vrhovnik mi je poslal Tvojo najnovejšo lepo pomladno elegijo, ki naj bi prišla med že poprej poslani cyklus »Predsmrtnic« na označeno mesto.

Za najnovejšo pesem Ti lepa hvala, ali v Tvoj cyklus je ne morem več uvrstiti ker je bil ta že natisnjen

Natisnem jo seveda v junijskem zvezku.

Ako, boš imel do 1. maja spet kaj novega za ta cyklus, potem jih pride več, ako pa ne boš imel še ničesar novega, pa dam samo t o t o pesem.

Mene jako veseli, da si začel spet pesniti Ti še ne moreš reči z Nadsonom:

„Умерла М о д муза...“

Živio!

Le naprej!

Здравствуй!

Tvoj

Aškerc.«

У -cye

Odli; fngaf atler A jekij Goria /ff^

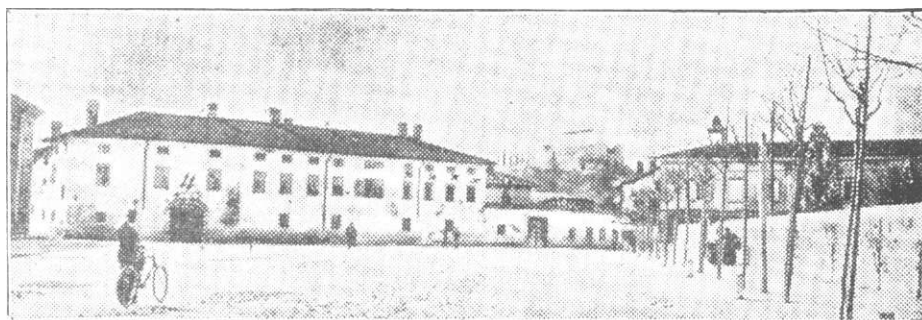
Gorica

S

GorKCek *>

t&aS7"/"*

^y*"

Gregorčičeva razglednica Aškercu

Aškercjev prevod Nadsonove pesmi: Moja muza je mrtva — glej v Ruski antologiji, 290.

Podpisani je takoj priobčil njegov odllok Gregorčiču, ki je 22. apr. odgovoril:

»Sinoči dobil Tvoj prelaskavi list in od Aškercu, kjer vmes pravi:

»Ti ne moreš še reči:

„Умерла М о а = moja Myza!“

Pošiljam Ti danes p r v o p i s zložen na Aškercve besede in spisano na odrezek Tvojega pisma.

Bog s Teboj

Tvoj

S. G., m/p.«

Gregorčič je zložil na Aškercvevo pobudo krasno elegijo: Umrta, oh, je muza moja. »Zvonov« urednik jo je v 6. »Zvonov« številki namestil za »pomladno« s števil. 7. Junijski zvezek je objavil poleg teh dveh še štiri »Predsmrtnice«.

Z Gradišča je prihajala pesemska poslatjeva za poslatjevo — 24. apr. s pripisom: »Teče samo! Izroči [Aškercu]! Pride še! Ako bo tako v meni kipelo, naraste številno delo.« Dne 18. maja je prispela »Posmrtnica«, kako se bo vical pesnik s Prešernom na onem svetu. Dne 10. jun. je Gregorčič zopet vzel v misel Aškercu: »Glede pesmi naj prijatelj Aškerc pridno tiska — ako hoče še kaj dobiti, ker jaz ne pišem za »Papierkorb«. Moje »vicanje« naj pa odloži — morda dostavim še dve.«

»Papierkorb« je zbadel Aškercu. Dne 21. jun. je pisal podpisanemu: »Ne vem, zakaj govori g. Gregorčič o »koši«, saj veste, da tiskam njegove reči zaporedoma — kolikor pač morem v eni šL

Kadar mu pišete, prosim, povejte mu, naj ne bo morebiti »užaljen« zato, ker v j u l i j e v i š t. njegove pesmi niso na »prvem« mestu.

To se je zgodilo deloma iz tiskarsko-tehniških razlogov, deloma pa, da ni zmerom ena in ista stvar na prvi strani. »Variatio delectat« je važen moment pri časopisu.

No, pa saj je prepameten, da bi gledal na take lapalije.«

Zaradi prvega mesta na čelu lista je pojasnil Gregorčič svoje stališče v dopisu 24. jun.:

»Prijatelju Aškercu reci, da meni je docela vse eno, kam me potisnem

nisem več mlad; a tiska naj le, sicer bom mislil, da ima gradiva preveč in zopet ležem na — »medvedovo kožo«
... Tudi Aškercu pozdrav!

Naslednjega dne mu je dovolil, naj uvrsti pesmi po svoji volji; »ako pride do zvezka, že še sam pregledam in uredim; zdaj pišem naglo in brez načrta: kar pride tisti hip — to dam.«

LZ 1901 je objavil v majskem zvezku 5, v junijskem 6, v julijskem 8 predsmrtnic, skupaj 19. »Slavčja« s št. 15 je postala usodna za nadaljnje prijateljstvo med pesnikoma. Nesreča je hotela, da je bil izpuščen 8. verz. Dne 4. jul. je zagrmelo z Gradišča: »Najlepšo pesem »slavčjo« mi je »Zvon« pokvaril. Ne vem, kdo je kriv, li moj rokopis, ali Tvoj prepis, ali Aškercov natis? Prosim hitro odgovora. Pred svetom sem osmešen. V prvopisu se glasi:

»Bil nisi v suknji ti bogati,
Ko drugi ptiči so bahati!«

A v tisku ni zveze!

Kdo je kriv, povej!

Kljub neprijetnosti srčen pozdrav!«

Ko se je bilo poglelo prvo razburjenje, je 8. jul. odgovoril Gregorčič na zadnje vprašanje pisoc podpisanemu: »Nisva midva kriva, nego tiskar in korektor: izpuščen je cel verz, le poglej v natisnjeno pesem in videl boš, da ni zveze; sloveti mora, kakor kaže vestni Tvoj prepis:

»Bil nisi v suknji ti bogati (to manjka!)
Ko tiči drugi so bahati.«

O prelomu z LZ je obvestil prijatelja profesorja Josipa Ivančiča 5. jul.:

»Zvonu sem prepovedal daljnji natis »predsmrtnic«, ker se urednik drzne pesmi moje »popravljeni« = kaziti. Jaz sem star kos; on naj se uči, ki še zdaj ne pozna blagoglasja, ne čistih rim.«

Aškerc ima še 32 natisnjenih pesmi, ki jih je zahteval nazaj, je pisal Gregorčič pozneje Ivančiču, »a oholi urednik-diktator je gluh.«

4

Razdor z Aškercem je imel globlje korenine; nezgoda ob natisu »Slavčje« je dala samo povod. Vzrok je razodelo Gregorčičevo pismo 12. jul., kjer pravi:

»Glede »Zv.« Aškercu moje pesmi niso všeč. Ze pri I. poslatvi mi je pisal: Naslov »predsmrtnice« mi ne vgaja. »Kaj smrt! Pomlad, solnce, življenje, svoboda!« On hoče, da bi vsi nesniki se uniformirali kakor vojaki. Pozabil je Preširnovega »orglarja«

»Komur pevski duh sem vdihnil,
Temu dal sem pesmi svoje,
Drugih ne, le te naj poje,
Dokler da bo v grobu vtihnil.«

Dalje! Jaz pišem zdaj res v naglici in je morda res kaj popravka potrebno; a kakor sem Ti pisal, to storim v zvezku sam, od Aškercu popravljeni si ne dam, ker nima sluha ne za blagoglasje ne za rime. Samo v zadnji pesmi* ima v 7 kiticah rime, katerih bi nikoli ne zapisal Tvoj Sime. Popravke bi dovolil edino Stritarju, ki ima sluh in estetski vkus. Aškercov jezik drdra kakor kmetski voz po kraškem kamenju...

No! Glavni vzrok je: — naj pride v zvezek kaj nepobranega...

Ne misli, da me žali, ker me je A. potisnil v kot; smejal sem se, da postavlja sebe na kurulični stol*: da sem jaz urednik, ložil bi na prvo mesto rajši najslabšega, nego sebe.«

V dopisu 28. jul. se je Gregorčič zopet razvnel: »Nikar se ne trudi in s tem se ne mudi. — Nikar ne prepisuj! Od »diktatorja« sem odločno zahteval Tvoje prepise nazaj; a menda je gluh: za me in za verze mu pač odpoval je sluh! Zakaj Ti, zakaj, zdaj spet prepisoval bi naj? Naj Tvoje prepise mi vrne nazaj! Če On je pač mačka, ki vedno srbi ga, da praskal bi, »tačka«. A jaz pa nečem, m! Mu biti več miška. Brez mačka se vlada mi hiška! Zahteval od Njega sem strogo prepise! Toliko sem morda zaslužil pri »Zvonu«, da plačajo »marke« in ako ne, zahtevam zopet odločno, naj mi pošlje diktator s poštnim povzetjem!«

Ko mi je naslednjega dne ponovno odsvetoval prepisovanje, češ da »diktator bo že toliko vpluden, (saj živi v mestu!) da Ti vrne vse Tvoje prepise, Ti pa, prosim, meni« — je 14. avg. zaklical »Diktatorjevih popravkov ne vsprejem — ni mi treba pomagacev — kvarljivcev. Ali si videl, da mi prinesel dotičnega popravka? Mož ima glavo, a preveč oholo.«

Urednik Aškerc je prejel popravek »Slavčje«, a ga ni natisnil; velika hiba!

Z letom 1903. je prišel LZ v druge roke. Gregorčič je obžaloval, da je Aškerc odstopil.

Na obisku 6. jun. 1905 v Trnovem je vprašal podpisani Gregorčiča, kako mu ugajajo najnovejša Aškercova dela. Priznal je, da je njegovega Trubarja bral

* Zrinjski m Frrnkopan (LZ 01, 437).

* Aškercova pesem je izšla na čelu lista.

le toliko, kolikor ga je prinesel SN v poročilu pod črto. Iz tega je spoznal, da je Trubar verzificiran »Narod«. Aškerc je padel. Tudi njegovega Zlatoroga ni bral. Čudil se je Aškercu, da se je drznil lotiti Zlatoroga, ki je Baumbach naredil iz njega delo, dostojno Goetheja. Prevod Funtkov, ki je šel skozi njegovo in Erjavčevo roko, je hvalil. Aškerc je diktator; to je spoznal že tedaj, ko ga je bil obiskal na Stajerskem.

5

Dne 28. nov. 1906 sem srečal Aškerca na Bleiweisovi cesti. Na vprašanje, zakaj ga ni bilo na Gregorčičev pogreb, je odgovoril, da ni dobil mrtvaškega lista; zdaj je pisal Gabrščku ponj, da ga dene v okvir, kakor Prešernovega.

Čudil se je, zakaj ga Gregorčič ni obiskal, ko je bil pred nekaterimi meseci v Ljubljani. »Saj sva bila vendar prijatelja prej,« je pripomnil Aškerc. »Jaz sem bil prvi, ki sem ga branil napadov; prvi članek v knjizici »Gregorčičevim kritikoma je moj.« Aškerc je sodil, da je bil Gregorčič popolnoma pobit in da se je bal občevati z Aškercem.

Vprašal me je, zakaj je leta 1901. tako nagloma ustavil prispevke Lj. Zvonu? Pisal je namreč Aškercu dopisnico z naročilom: rokopis takoj vrniti in tiskanje vstaviti. »Prej me je tikal, a tedaj me je vikal.« Odgovoril sem, da ga je zbodla razen pokvarjene »Slavčje« zlasti poprava njegovih pesmi, ki jo je bil zvršil Aškerc; zlasti ker se je spotikal ob njegov »li«. Enklitika »li« se Aškercu ni zdela pravilno rabljena. Gregorčič jo je štel za samostojno vprašal-

nico, kar je zanikal Aškerc in namesto nje večkrat stavil »ak«. »Ce pustim li, je dejal, bodo takoj jeli posnemati Gregorčiča in napačno rabiti to enklitiko.« Radi uredniških poprav je pripomnil Aškerc, da se to tudi njemu pripeti. Mikuš, tedanji korektor LZ, mu večkrat črta v Zvonu »oj«, ki je opravičen. Levstik hvali to obliko v svoji slovnici, ki se zdi Aškercu najboljša.

Menil je, da se je Gregorčič popolnoma vdal tistim, ki so ga ubili. Bal se je tiste pesmi, ki imajo kaj erotičnega na sebi, sprejeti v svojo zbirko. Jaz: »Planinske rože« ni v njegovi zbirki. Aškerc: »Ta pesem je ena najlepših Gregorčičevih in jaz sem poznal »planinsko rožo«. Bila je neka učiteljica v Kobaridu — Dragojila Milekova — velika, ne baš lepa, a interesantna dama. (Gl. dr. Zober, Orumeneli listi Simonu Gregorčiču, LZ 15, 476.) Tej je pošiljal Gregorčič pisma, a ne naravnost in tako previdno, da bi mu niti škofijstvo, če bi mu bila prišla pisma v roke, moglo kaj oporekati.«

Aškerca je zanimalo, kolikšno pokojnino je imel Gregorčič. Iz njegove zapuščine naj bi se izdale še ne natisnjene in ne zbrane pesmi.

Še enkrat sva govorila z Aškercem o Gregorčiču, in sicer o pesmi »Mahnič« Aškerc je sodil, da to ni nobena satira; za Mahniča je premalo ostra; izraz »zadelani umesten. Po njegovi misli je najboljša Gregorčičeva satira »Velegrajska kuga« — tako Aškerc nb srečanju v Vegovi ulici 28. febr. 1907.

Jubilej metra

7. a francoske revolucije so La place, Engrange in Borda stremeli za tem, da bi vpejali novo dolžinsko mero, pri kateri bi se delila enota po dekadičnem sistemu in nī kakor poprej v dva ali tri dele. Ko so eno stoletje nato v času nemško francoske vojne začeli po vsej Evropi uporabljati meterski sistem, se je sestala komisija zastopnikov vseh držav, da bi dognali razmerje med zemeljskim meridianom in novo enoto, metrom. Natančno merjenje se je vršilo v francoski nižini in dognali so, da je meter desetisoci del meridianskega kvadranta. Enoto so nato v obliki platin-iridiove palice shranili v Parizu. Letos v septembru se bo vršila na Dunaju o priliki šestdesetletnega jubileja meterske mere in ustanovitve merosodnih uradov razstava vsakovrstnih merilnih aparatov od najenostavnejših pa do kompliciranih mikrometrov, s katerimi lahko merimo najmanjše, za oko komaj

vidne razdalje. Razstava bo pokazala kako so skromni začetki pri metru ustvarili celo merilno industrijo, bodisi glede dolžine zvoka, toplote ali pa elektrike.

Vitamin D v kristalih

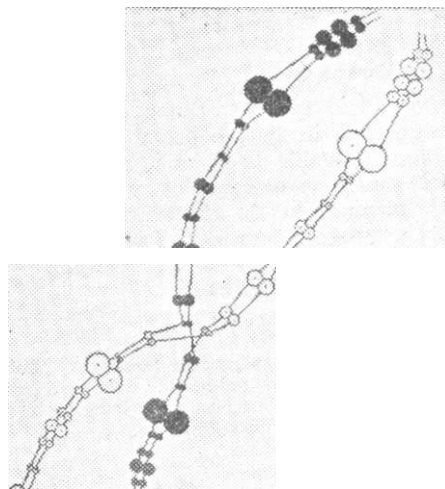
Doslej so mislili, da povzročajo pojave zastrupljenja, ki nastopajo pri prevelikem zauživanju vitaminskih preparatov, primešane strupene tuje snovi. Nedavno pa je prof. Windaais pridobil kristaliziran, kemično popolnoma čist protirahitični vitamin D. Poskusi s tem vitaminom so pokazali, da je pri prevelikem zauživanju tudi strupen. Zastrupljenja torej nikakor ne povzročajo primešane tuje snovi, ampak zauživanje vitamina samega. — Rč.

Dr. Kuttner

Zadnje skrivnosti dednosti

/ » akoni dednosti so že skoraj do kraja raziskani. Genetiki, ki se bavijo s temi vprašanji, vedo, kako se dedna masa porazdeljuje od generacije do generacije in kakšno potomstvo je pričakovati pri križanju dveh individujev vse do X-tega kolena. Spoznali so, da so nosilci dedne mase kromozomi, to so telesca, v kateri se spremeni jedro stanice pred delitvijo. Posamezni faktorji dednosti so pa tako zvani geni, ki spet niso nič drugega, nego sestavni delci kromozomov. Do nedavna so bili geni nekaj povsem teoretičnega kakor nekoč atomi v kemiji. Potem pa je uspelo proučevaltju stanic, članu Carnegijevega instituta dr. Johnu Bellingu obstoj in svojstva genov tudi dokazati na podlagi nesluteno finih mikroskopičnih preparatov.

Ni prazna ljudska modrost, ki pravi, da jabolko ne pade daleč od drevesa, da

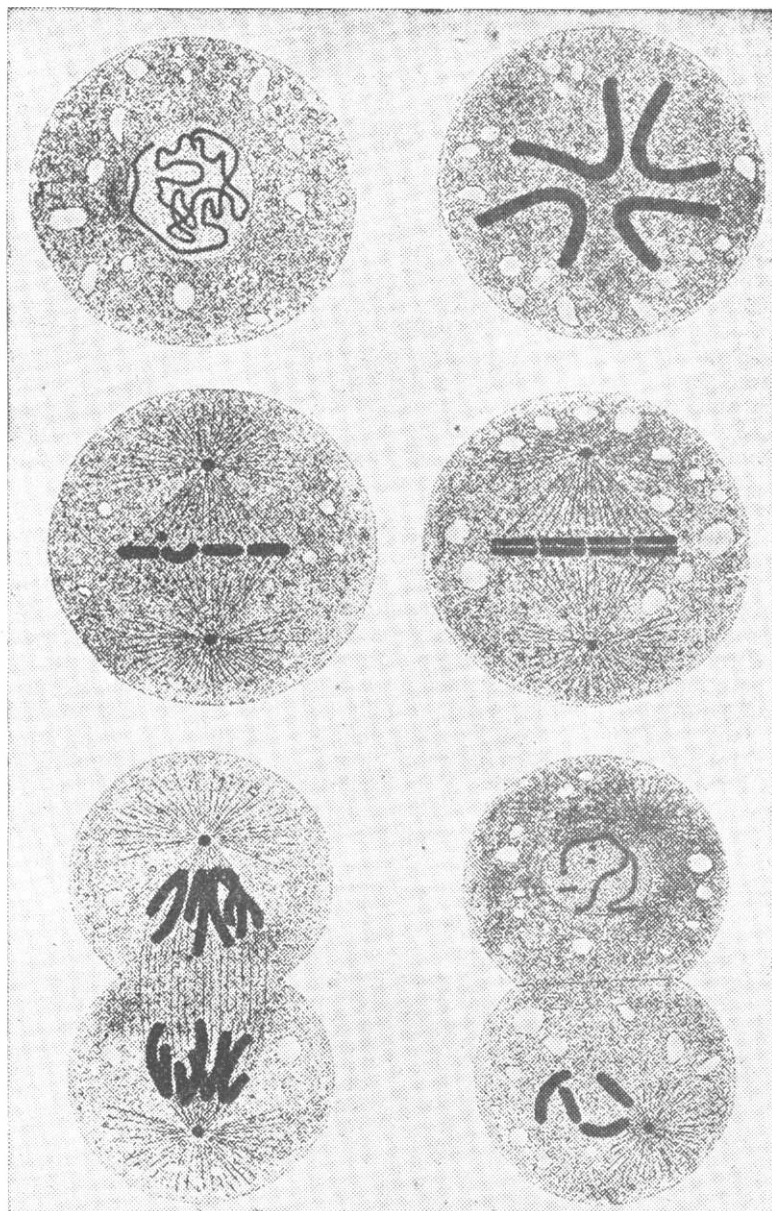
H

Odločitev majhnega dela dvojnega niza genov *Fritilarie lanceolate* (kraljeve krone). Vidi se, kako se oba starševska niza genov najprvo ločita, potem pa spet združita tvoreč vozle. Po nauku genetikov gre v tem primeru za »križanje«, za izmenoposameznih delov v vozlu. Ta pojav je shematično narisano po fotografiji, že poprej pa so ga teoretično skonstruirali genetiki in odkritje dr. Bellin-ja je potrdilo njihov načrt.

jablana samo jabolka lahko rodi in da je drevo, ki zraste iz jabolčne pečke vedno jabolna. Če do dna raziščemo smisel teh besedi, zadenemo na eno največjih prirodnih skrivnosti. Vse čase so razvojljavali učenjaki uganko dednosti, toda šele v najnovejšem času so našli embriologi ključ do rešitve. Izhodišče razvoja pretežne večine živih bitij je oplojena jajčna stanica. V tej stanici je že ustaljen načrt bitja, ki se bo razvilo. Od moške in ženske stanice dobi na življenjsko pot del dedne mase, ki se potem pri delitvi stanic v polnem obsegu prenaša od stanice do stanice. Kako se to vrši, o tem nas pouči delitveni proces stanic.

Vse stanice, iz katerih se sestojijo korenine, listi, cvetovi itd., ali pa mišice, kosti, kri in vobče vsi organi, imajo vzlic temu, da so po vnanjosti silno različne, to skupnost, da so vse napolnjene z vodo, v kateri plava prasnov ali protoplazma. Sredi stanice je gostejša, vozlu podobna gmota: stanično jedro. Preden se stanica deli, razpade jedro v paličicam slična telesca, tako zvane kromozome. Sama delitev se začne na ta način, da se vsak kromozom podolgem prekolje v dve polovici. Razpolovljeni kromozomi se nato razdele v dve skupini, ki romata vsaka k drugemu polu stanice. Iz ene stanice sta zdaj nastali dve sorojeni stanici, ki imata vsaka enako število razpolovljenih kromozomov, tedaj tudi kvalitativno enako dedno maso. Zdaj nastopi kratek odmor. Medtem stanica seveda raste, z njo vred se veča tudi jedro, tako da se dedna gmota tudi kvantitativno izpopolnjuje. Ker se vse stanice nekega organizma razvijejo iz ene same in ker se vse dele na isti način, mora biti seveda tudi dedna gmota v vseh stanicah enaka.

Le pri spolnih stanicah je delitveni proces nekoliko drugačen. Kromozomi, v katere razpade jedro pred delitvijo, se pri teh stanicah ne razcepijo, marveč se celi razdele v dve skupini in romajo proti obema poloma stanice, kjer se spet strnejo v jedra. Jedri obeh novih stanic imata tedaj vsako le polovico kromozomov in torej tudi le polovico dedne gmote. Pri oplojenju pa nastane iz dveh polovic iznova celota, tako da ima oplojena stanica spet celotno število kromozomov in polnovredno ded-

KROMOZOMI MED DELITVIJO STANIČE. 1. vrsta levo: jedro Staniče se je nalahko zgostilo. Desno: kromozomi so se vrnili in uredili. 2. vrsta levo: isti stadij kakor se vidi od strani. Desno: kromozomi so se razcepili podolgem. 3. vrsta levo: kromozomi so se razdelili v dve skupini, ki se oddaljujeta proti poloma stanice. Desno: delitev je končana, v gornji sorojeni stanici so se kromozomi pretvorili spet v jedro.

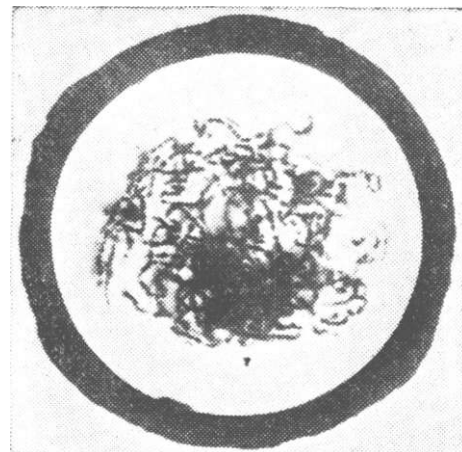
no gmoto, ki pa izvira na polovico od matere na polovico pa od očeta.

V tej dedni masi so vsa aktiva in pasiva posameznega bitja. Lepa postava in proporcionalnost udov, ponosni tilnik, vzbočena prsa, lepa krivina obrvi in

vse drugo, kar odlikuje človeka. Prav tako so pa lahko vmes tudi manj zavidanja vredne posebnosti kakor n. pr. rdeči lasje, izbuljene oči, sedlast nos, preklana ustnica, pege, čezmerno število prstov itd. Gradbeni načrt bodočega bi-

tja je neizbrisno začrtan v vsaki Staniči. Tista, ki spada v skupino kostnic Stanič, bo pomagala graditi okostnjak, če je mišična stanica, bo nastala iz nje mišica, bodisi na roki, nogi, obrazu ali kje drugje; možganska stanica nadomestuje vedno le dodelane možganske stanice itd. Vsaka se uvrsti natanko tjakaj, kjer ji je določeno mesto v načrtu, zasnovanem od vsega početka v staničnem jedru in podedovanem sikozi neizmerno vrsto rodov. Na ta način se ohranja individualnost, vse tiste specifične lastnosti celotnega organizma. Kadar se stvori spolna stanica, sprejme vase polovico gradbenega načrta, drugo polovico pa sprejme od nasprotne spolne stanice. Tako nastane gradbeni načrt v novi kombinaciji, ki pa se loči le po vnanjostih od temeljnih oblik dotične razredne vrste, plemena in družine.

V dednosti so odločujoči činitelji zgolj geni, iz katerih so sestavljeni kromozomi. Geni pa so tako majhni, da jih dolgo ni bilo moči stvarno dokazati, dasi je bila samo od njih odvisna veljavnost ali neveljavnost vsega dotlej popolnoma teoretičnega nauka o dednosti. Se le z izpopolnitvijo mikroskopske tehnike in z izbero najpripravnějšíh poskusnih objektov se je posrečil prepotrebni dokaz. Z izredno veliko povečavo je dr. Belling slednjič res odkril dolgo iskane gene v stanicah lilijinega cvetnega prahu. Tu

Fotografija nizov genov v stanici lilije

se pojavljajo geni v zelo različni obliki, tako da se dajo šteti in opazovati v svojih funkcijah. Opazovanja so pokazala, da se po številu, kakor tudi po svojih lastnostih ujemajo s predpostavkami genetikov in da se v vseh podrobnostih prilegajo zahtevam zakonov dednosti. In ker so ti zakoni v živalstvu in rastlinstvu enaki, se seveda odkritje dr. Bellinga ne tiče samo lilij, marveč brez izjeme vsega rastlinstva, v enaki meri pa tudi živalstva in slednjič najvišje razvitega bitja — človeka.

A. ROOSE: V gorskem gozdu (lesorez)

Ali absolutna ničla temperature uničuje življenje?

Na to vprašanje je odgovoril negativno dr. E. Kade v Charlottenburgu. Bakterije, glive kvasovke in nitkaste glive (*Hyphomycetes*, povzročiteljice grint — *Favus* in dr.) niso poginile, pa so bile poldrugo uro v vrelem tekočem heliju pri -272° (1.2° nad absolutno ničlo temperature); le nekatere Klice so nekoliko trpele. Najbolj odporno so bile bakterije, najmanj nitkaste glive. Glive, ki so ostale žive, so še vedno lahko povzročale bolezen. Tj poskusi vzbujajo občo pozornost z ozirom na Arrheniusovo teorijo, da se lahko razširja življenje od zvezde do zvezde skozi vseмирje, kjer vladajo, kakor domnevajo, gori omenjene temperature. — Rč.

Kako odpravimo kolcanje,

ki je mnogokrat tako neprijetno? Na obraz nataknemo srednje veliko papirnato vrečico dn dihamo vanjo; izdihani zrak pa ne sme iz vrečice uhajati. Izdihana ogljikova kislina, ki se «abere v vrečici, ustavi kmalu kolcanje. — Rč.

Dr. A. Debeljak

Raimond Warnier

Zadnje čase se je število francoskih slavistov znatno povečalo. Poleg mož, kakršni so Haumont, Lebesgue, Louis Eisenmann, A. Mousset, Ch. Loiseau, Tesnière, A. Vailant, jih je še cela vrsta, ki se zanimajo za žitek in bitek južnih Slovanov. Med njimi je tudi g. Raimond Warnier, bivši gojenec višje normalke (1917—21), potem agrégé de l'Université (izredni vseučiliški profesor), od 1922 lektor na univerzi v Zagrebu, ravnatelj tamkajšnjega francoskega instituta itd.

O njem je »Jutro« poročalo 11. marca 1932, da je letos priredil po svoji domovini — Marseille, Cannes, Toulon, Lille, Arras, Amiens itd. — obilo predavanj s skioptičnimi slikami, budeč zanimanje za našo državo. Po naših prosvetnih središčih pa je nastopil doslej nič manj ko 150 krat, govoreč o tem ali onem zadatku iz francoskega umskega udejstvovanja. Tudi v Ljubljani nas je nekajkrat počastil s svojim obiskom, zadnjič je bilo to 28. aprila t. l., ko je razpravljaval o ftimbolistih, posebno o Baudelaire-u in doslej premalo upoštevanem Laut-eamonlu. Predaval je razen tega že v Pragi, Plznji, Draždanah itd.

Kar se tiče našega zapada, je posvetil pažnjo zgodovini Ptuja in okolice, kakor je razviden iz praške Europe Centrale 1930. Dve leti prej je isti list objavil Warnierovo obravnavo o Zupančiču — navedeno v znani Tesnièreovi knjigi — a v marcu in aprilu zopet nov prispevek o Ljubljanskem Zvonu. Med svoje sodelavce ga štejejo obzorniki: Strani Pregled, Zapisi. Jugosl. Turizam. O dalmatinski obali je poročal v smotro Méditerranée, o Mestroviču v Gazette des Beaux Arts (oktobra 1930). Poleg Europe Centrale zalaga zlasti pridno še pariški Monde Slave. n. pr. v sušču 1930: Napoléon et les Yougoslaves, v malem travnu o naših novih knjigah in časopisih, pregled jugoslovanskih obzornikov in smoter. Leta 1931. prinaša v svečanu Revue générale yougoslave, v marcu in oktobru ter svečami 1932 l'Adriatique slave. Slutim, da je tudi psevdonim Ervé njegov.

Vseh njegovih prispevkov ne bom našteval. Nekoliko naj se ponnidim pri zadnjem, Slovanski Jadran. Kakor se je napotil Cervantesov junak po svetu popravljat krivice — »para enderezar el tuerto« — tako se primeri tudi našemu prijatelju, da zavrne tu pa tam napačno trditev. Tako je Cassi priobčil v obzorniku Revue des études napoléoniennes 1930 članek o Napoleonski Iliriji, vsebujoč zavite in zasukane podatke nam v škodo. G. Warnier je zavrnil pristranskega laškega zgodovinarja. Ako so Benetke in Italija — podčrtuje med drugim, deloma pritisnile svoj pečat dalmatinski omiki, je pa treba poudariti, koliko svojega so prinesli slovanski umetniki v splošni renesančni pokret. Cassijevi znanosti je dal naziv

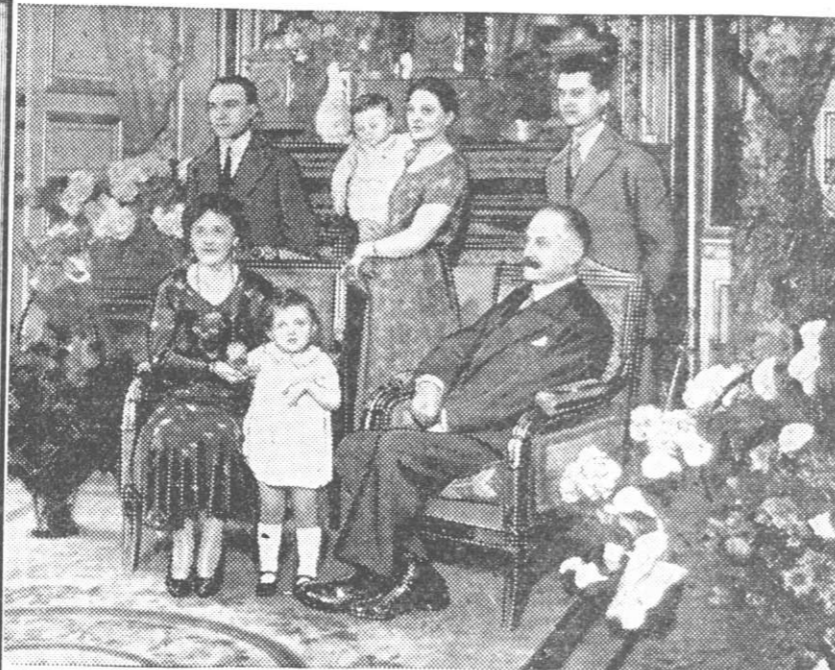

RAIMOND WARNIER

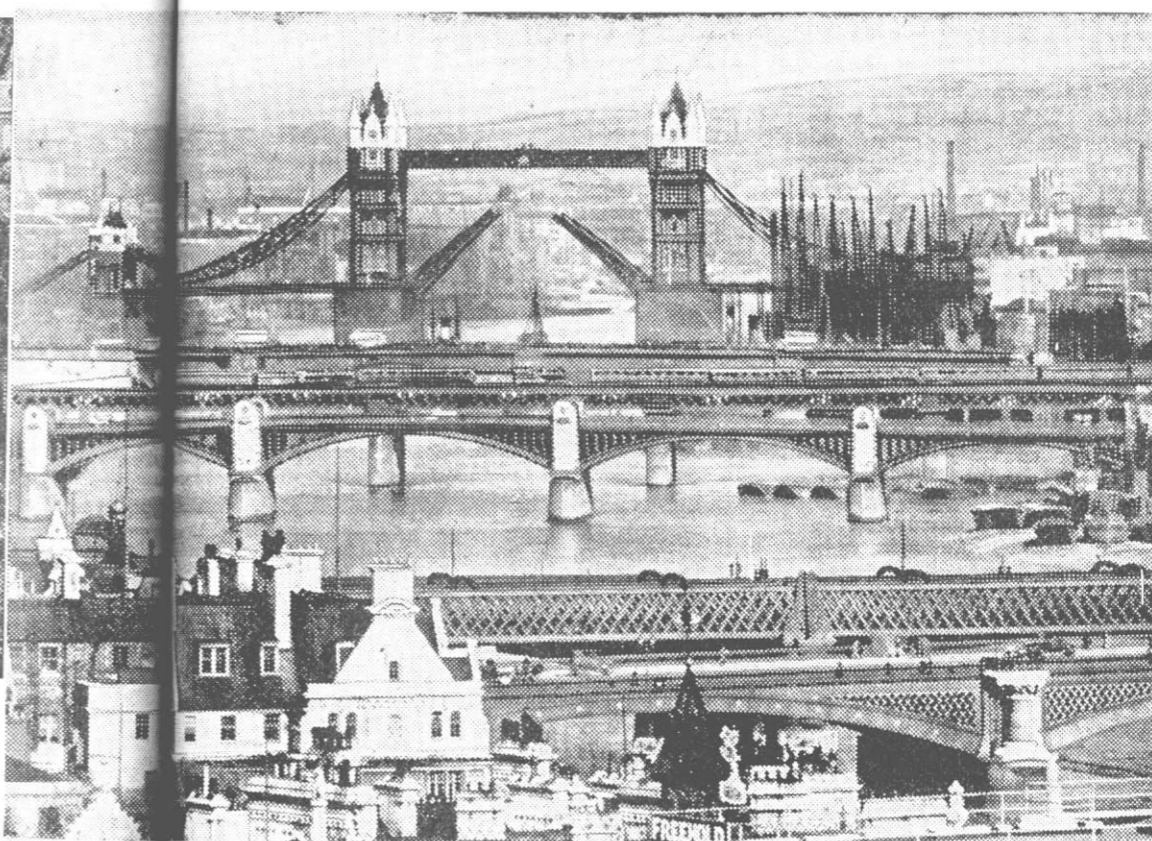
»približna« (science approximative). Tehtnejša se mu vidi stroga, pa objektivna študija, ki jo je napisala goepa Pivec-Stelé, La vie économique des provinces illiyriennes. Očita ji samo, da se ni dotaknila verskih vprašanj. Stefana Zweiga Joseph Fouché (Lipsko 1930) se mu vidi privlačen, vendar ne prav sorazmeren; neka poglavja so raztegnjena, druga prekratka, tako je površno prikazan Fouché v Ljubljani, kot guverner ilirskih dežel.

Nadalje pretresa celo vrsto arheoloških, etnografskih, zgodovinskih vprašanj. Od najožjih rojakov je omenjen dr. J. Rus s svojo razpravo o Trstu. Poročilo še ni končano.

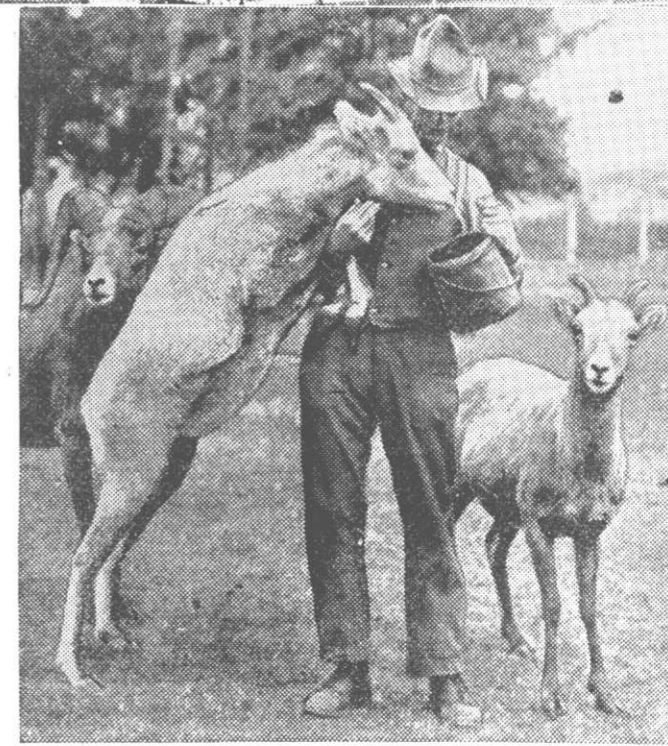

Zgoraj (levo): Novi predsednik francoske republike Albert Lebrun s svojo družino. Spodaj gospod in gospa Lebrun, zadaj (levo) zet Jean Freysee-Linard z ženo in sinom in slednjič predsednikov sin Jean. — (Desno:) šest londonskih mostov, in sicer Blackfuars, St. Paulski železniški, Southwark, Cannon Street železniški, londonski in towerski. V ozadju grič Kent.

Spodaj (levo): Na bavarskem gorskem jezeru (Königssee). — Kanadske gorke ovce v nekem kanadskem parku

Politični umori

Nedavni umor francoskega predsednika Paula Doumerja je gotovo najznačilnejši primer po-

litičnega zločina, čigar žrtev je postal suvereni predstavitelj francoske republike. Ničče ne more trditi, da bi bil nesrečni starec Doumer dal količkaj povoda ruskemu emigrantu Gorgulovu, da je naperil nanj svoje smrtonosno orožje. Takisto tudi zločinec ni mogel pričakovati prav nikakega dobička zase ali pa za stvar, v katere interesu je izvršil umor. Pri političnih umorih odločuje večinoma po več nagibov, često so naravnost herojski podvigi, večinoma pa jih je treba pripisati na rovaš bolnemu slavo-plepju ali zmešanemu pojmovanju.

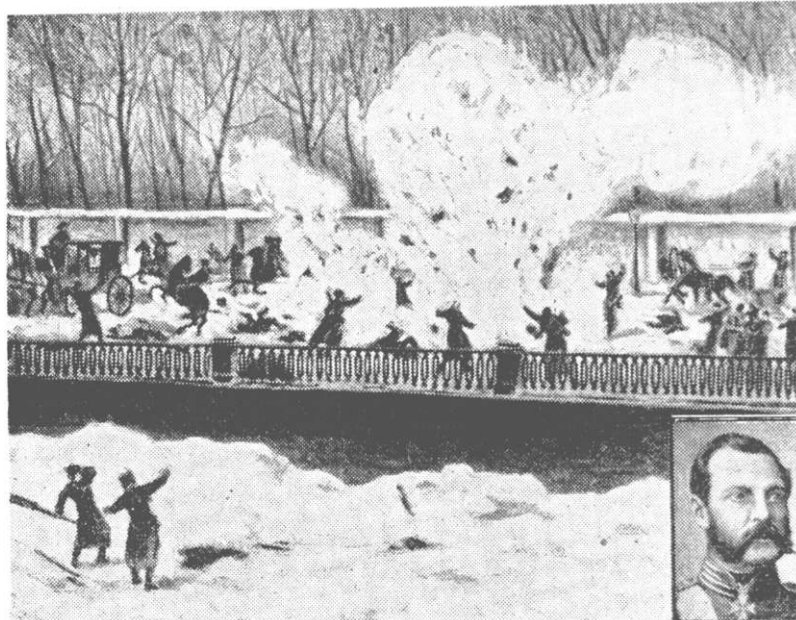
Iz številnih političnih umorov, ki so posebno pogost pojav v podivjanih in razruvanih razmerah po svetovni vojni, omenjamo samo umore suverenov, ker so ti kot politični umori brez dvoma najbolj značilni in imajo često tudi dalekosežne posledice. Ljudi, ki bi se hladnokrvno, s polnim preudarkom in brez izgledov na lastno korist odločili za umor, je silno malo. Pri tem pa je eno gotovo: V zgodovini človeštva je umor vedno obstojal kot zadnje sredstvo politike.

V starem veku so bili umori posameznih vladarjev in mogočnikov na dnevnem redu. Najbolj znan je vsekakor

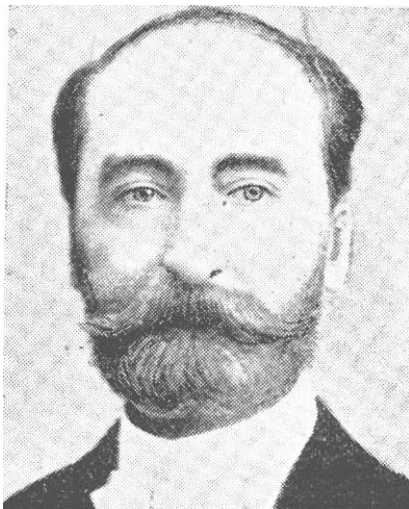
Ameriški predsednik ABRAHAM LINCOLN

umor Julija Cezarja po Brutu in njegovih tovariših. Tudi srednji vek ima obilo takih dogodkov, vendar se zdi, da je pravi politični umor prišel v navado šele z verskimi vojnami. Predvsem se da trditi to o Franciji. 1589 je neki dominikanec umoril kralja Henrika III., 1610 je Henrik IV. padel kot žrtev verskega

Atentat na ruskega carja ALEKSANDRA II. (V kotu monarhova slika.)

fanatika Ravallaca. Tudi v kasnejših časih ima Pariz to žalostno prvenstvo. Med francosko revolucijo je Sarlota Corday zabodla »prijatelja ljudstva« Marata, za Napoleonovega cesarstva je prišlo do mnogih atentatov zoper vladarja, ki pa so zahtevali množico nedolžnih žrtev, Napoleon sam pa je ostal vselej neranjen, 1835 je Italijan Fieschi

Francoski predsednik SADI CARNOT

poskusil ubiti meščanskega kralja Louisa Filipa. Zvezal je 22 pušk in napravil iz njih peklenški stroj, ki je ubil pri tej priliki 24 oseb. 1858 so zopet trije Italijani, Orsini, Rudio in Pierrri, vrgli bombo proti vozu Napoleona III. in s tem povzročili strahovit pokolj. Ubitih in ranjenih je bilo pri tej priliki 157 oseb cesarjevega spremstva. V republikanskih časih je bil 1894 Sadi Carnot prvi predsednik, ki mu je bila usojena nasilna smrt; padel je pod streli italijanskega anarhista Cesaria. Paul Doumer je drugi v tej vrsti in značilno je, da je morilec bil v obeh primerih tujec.

Tako česti politični atentati kakor v Franciji, so bili samo še v Rusiji zadnje dobe. Znano je, da je le malo carjev iz rodovine Romanovih umrlo prirodne smrti. Vsak pa je moral prestati več napadov. Največ je v tem pogledu pretrpel Aleksander II.; 1879 so hoteli pognati v zrak njegov vlak pri Moskvi, leto dni nato pa njegov дворец v Petrogradu. Car je obakrat ušel usodi; 1881 pa sta se nanj v kratkem presledku vršila dva atentata in pri zadnjem je vladar obležal grozovito razmesarjen, Nihilist Rusakov je bil vrgel proti carjevemu vozu

bombo, ki pa je ranila le nekega kozaka. Car je izstopil, da povpraša po ranjencu. Pri tem je izrazil svoje zadovoljstvo nad neuspehim poskusom. V tem pa je že pristopil drugi nihilist in vrgel bombo z besedami: »Prezgodaj je zahvaljevati se bogu!« Bomba je raztrgala carja in več mož njegovega spremstva. Iz boljševiške Rusije nam je omeniti poskušeni atentat Zidovke Dore Kaplanove na Ljenina, ki pa je bil le hudo ranjen in je okrevail.

Zedinjene države ameriške so izgubile tri predsednike po zločinski roki. Abraham Lincoln je 1865 ustrelil v gledališču med predstavo brezposelni igralec Booth. Morilec je oklal še enega moža iz predsednikovega spremstva ter nato izginil. Jamesa Abrahama Garfielda je 1881 obstrelil politik, ki mu predsednik ni hotel zagotoviti visokega mesta v državni upravi. Garfield je bolehal tri mesece in naposled podlegel dobljeni rani. Dvajset let kasneje pa je predsednik Mac Kinley padel smrtno zadet od strele poljskega anarhista Czolgosza.

Grška je 1913 izgubila Svojega kralja Jurija V., ki ga je ustrelil neki Grk iz

Avstrijska cesarica ELIZABETA

neutemeljene osebne osvete. Na balkansko ozemlje spada tudi Principov atentat na avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda, ki je dal neposredni povod za svetovno vojno.

V Italiji je 1900 poginil najpopularnejši kralj Humbert od zločinceve roke; kralj Viktor Emanuel ie 1928 komaj ušel bombi, ki je raztrgala 23 drugih

oseb. Italijanom je pripisati tudi kruti in nesmiselni umor cesarice Elizabete, ki jo je v Ženevi 1898 zabodel anarhist Luccheni. Portugalski kralj Carloe in njegov sin Luiz Filip sta izdihnila pod streli atentatorjev v Lisaboni 1908.

Proti bivšemu avstrijskemu cesarju Francu Jožefu je bilo naperjenih več atentatov, ki pa niso uspeli. Nemčija je v tem oziru zelo malo prizadeta, dasi je imela silno mnogo vladarjev, kraljev, knezov, vojvod itd. Na prvega nemškega cesarja Viljema I. sta bila poskušena dva atentata; obakrat je bil cesar ranjen, toda rane niso bile hude in je obakrat okreval. Tudi naklep zoper nemške kneze ob priliki odkritja spomenika v Niederwaldenu ni imel usodnih posledic. Hud naliv je ugasil prižgano netilno nit in pripravljen peklenški stroj se ni razletel.

Pri vseh teh žalostnih primerih pa je treba ugotoviti, da je bil umor kot politično sredstvo najbolj v navadi ob koncu 19. in v prvih letih 20. stoletja, danes pa je le še izjema, ki jo zakrivi le

Italijana ikkralj UMBERTO

še kak zmešanec. Demokracija, ki vodi politiko odkrito pred vsem narodom in ki narod pri nji tudi sodeluje, čedalje bolj onemogoča slične zablode.

Po atentatu v SARAJEVU: Aretacija Gavrila PRINCIPA

Nedostatek joda in golša

Do sedaj se je splošno domnevalo, da povzročajo golšo edinoledni nedostatek joda v podtni vodi. Po novjših opazovanjih ameriških raziskovalcev in znamenitega evropskega poznavalca Bazedowove bolezni, dr. M. Gulirsa, pa je zelo verjetno, da v mnogih primernih povzročajo Bazedowovo bolezen predvsem pomanjkanje vitamina B. Ameriška statistika je to domnevo potrdila. Med svetovno vojno je bilo uživanje belega kruha zelo omejeno, pa so primeri Bazedo-

wove bolezni zelo padli. Po vojni je bilo zopet belega kruha, kolikor ga je kdo hotel, imelo številno golšo se je zopet neverjetno pomnožilo. Ljudje torej, ki trpe na povečanju golšne žleze, bi morali poleg belega kruha jesti tudi zadostne množine rženega kruha, ker vsebuje, kakor je dokazano, mnogo vitamina B. Kdor ima občutljiv želodec in ne prenese črnega kruha, lahko uživa tudi kvas, ki ima tudi precej vitamina B. — Rč.

Nezmisljeni običaji

V, smo vojaki dela m življenja.

V zavesti vsakdanjega opravka se pokoravamo — kot vojaki po poklicu — zmielu svojega bitja in žitja.

Hkrati pa smo tudi sužnji ustnega teročila. V dobi strojev, v naglici prehitvajočih se dogodkov, v stoletju novih tehničnih in znanstvenih možnosti smo s težkimi verigami priklenjeni na davne stare tradicije in običaje JVOje življenjske vsebine.

Pojmi, ideali, duhovne struje, vsi fi proizvodi notranje in dolgotrajne tradicije se kljub temu menjavajo mnogo hitreje kakor n. pr. naša vnanjost, naša obleka. Tako se za primer ne moremo ločiti od palice za izprehode, monokla, trdega ovratnika in še od mnogih drugih brezpomembnih, da celo škodljivih stvari.

Komični in odročni cilindri bi bil moral že davno izginiti iz našega treznega in samo praktično stvarnega življenja. Prav isto velja za palico, ki naj bi jo imeli pač samo še stari in pohabljeni ljudje. Monokel, ki daje obrazu samo izumetničen izraz in je za oko samo brez pomena, se na srečo polagoma umika iz naših javnih nastopov.

V naši dobi vstaja nova ženska generacija. V življenje se probuja armada športno treniranih, zavednih in neodvisnih žensk. Te ženske so možje na mestu, hodijo roko v roki z njimi in se skupno z ali proti njim borijo za svoje upravičeno mesto v medsebojnem bitju in žitju. In kljub temu se je — prav ob istem času — ohrani' navada poljubljanja ženskih rok, ki je menda izrazito francoskega izvora. To je ono točno pravilo, ki določa, kako je treba roko poljubiti dostojno in primerno in kje in kdaj je ta pazljivost dovoljena, n. pr. niti na cesti ali v veliki družbi ali v gledaliških prostorih, temveč le v loži ali majhnem salonu. Prav nič manj . ažni niso predpisi, kako je treba to storiti, in sicer na lahko se dotakniti roke z ustnicami, pri čemer pa moški ne sme dvigniti ženske roke kvišku, temveč se globoko nagniti nad njo. Končno je ireba vedeti, da se nikdar ne poljubljajo roke mladih deklic. Vse to se zdi še posebno zastarelo v dobi, v kateri smatra ženska svojo emancipacijo za samo po sebi umljivo.

Cilinder, monokel, palica in večerni plašč — vse to kaj malo pristojna modernemu moškemu v našem stvarnem času

V resnici je ta moderni bonton za vedenje v ženski družbi čudno poglavje. Utrujeni gospodje prepuščajo v napačni vlogi kavalerijev svoje prostore mladim, svežim in spočitim damam. Nekatero podrobnosti iz javnega življenja so skoraj absurdne. Če gre človek zvečer v restavracijo — predvsem v deželah, kjer govore angleški jezik — lahko opazuje takšne prizore:

Dama stopi v lokal in stopa mimo miz. Nenadoma se ustavi in spregovori nekaj besed ali stavkov z znanko ali znancem za to ali ono mizo. Vsi gospodje za to mizo se dvignejo ter ponudijo dami — lepo po vrsti — svoj sedež, čeprav vedo, da ne želi sedeti. Gospodje morajo stati nato vse dotlej, dokler dama ni končala razgovora in nadaljevala poti, kamor je bila namenjena.

Vsak gospod mora upoštevati pravilo o lepem vedenju, po katerem je treba dami, ki je težko obložena z zavojčki, priskočiti na pomoč. Menda še ni nihče pomislil pri tem, da mora deklica n. pr. doma prenašati mnogo težja bremena, ne da bi jo moški sploh opazil. Prav ista je slika po hotelskih stopniščih in hod-

nikih, velikih trgovskih in pisarniških prostorih, kjer hodijo gospodje s klobuki na glavah, med tem ko mora dobro vzgojeni moški, če vstopi v dvigalo, kjer je eno mesto zasedla dama, sneti klobuk z glave. Ta običaj je prav neločičen, ker je voznja z dvigalom že tako samo nadaljevanje hoje v prostoru, ki se slučajno premika sam. Ta običaj je najbolj razširjen po Ameriki, kjer pa gospodje tudi niso dosledni. Če streže pri dvigalu ženska, ki je n. pr. edino žensko bitje v bližini, se zato ne zmeni nihče in gospodje odhajajo in prihajajo s klobuki na glavi.

Moderna vzgoja je odvadila sedanji rod, da bi smel onesnaževati javne prostore; zdaj je takšen prestop tudi kazniv. In treba je dati prav onim, ki so uzakonili običaje, škodljive zdravju. Koliko pa je takšnih, za katere ni kazni! V slovanskih deželah se radi poljubljamo pri najrazličnejših prilikah. Drugod je razpasena zelo necivilizirana navada s psi. Njihovi lastniki jih po večkrat dnevno vodijo na ceste, kjer onesnažujejo vse, kar jim je na poti. Ta običaj je mednaroden. Povsod, v Berlinu, Parizu, Londonu, New Yorku, pa tudi v Ljubljani strogo skrbijo za red in snago na ulicah ter primejo vsakogar,

V dobi splošne higijene ne kaže mnogo higienskega smisla običaj »ljubiteljev živali«, ki vodijo svoje »ljublence« na cesto, da onesnažijo ulične hodnike ...

Nezmisljen predsodek, da se mora moški v liftu odkriti v prisotnosti dame

ki jih onesnažuje, razen psov, ki jim je to dovoljeno povsod in kadarkoli.

Če pogledamo svoj povprečni dan v življenju, bomo opazili neštete nepristnosti, da celo dosledne in zavedne laži. Če pa se vprašamo za vzroke, si ne vemo odgovora niti pojasnila.

Zakaj so se n. pr. s strojem pisana pisma uveljavila samo v poslovnem življenju? Saj je vendar neolikano, če kdo piše vabilo s strojem. Koliko je ljudi, ki morajo zaradi tega pošiljati svojim prijateljem nečitljiva — toda lastnoročno pisana — zasebna pisma, ker bi jih lahko »žalili« s snažnim in s strojem pisanim sporočilom.

Ali hodimo na počitnice zato, da bi bili brez sonca in zraka? V Franciji, posebno pa v Belgiji, je treba takoj po kopeli bežati v kabino, ker ni dovoljeno, da bi ostali minuto na prostem ali se celo vlegli na obalo za sončenje. Policija in tamošnji običaji so takšni. Deset minut od obale pa so v najodličnejših kopalščih, Ostendeju, Blankenbergu in drugod, hoteli z onimi skritimi napravami, v katerih pa morajo dame hoditi skozi prostore, ki so določeni za gospode.

Zakaj je n. pr. v Franciji še zdaj običaj, da dame na svoje posetnice ne smejo dati natisniti svojih naslovov?

Dozdaj še ni modernega zgodovinarja, ki bi bil vestno in kritično zabeležil vse nezmislne običaje modernega življenja.

Za primer vzemimo pogrebe! Človek bi mislil, da je vsem umljivo, da naj bi bil pogreb po možnosti čim bolj preprost. V mnogih deželah, posebno v Franciji, so pogrebi dogodki največjega sijaja, ki se zdi celo smešen, če človek opazuje to pretirano narejeno žensko žalost, to zakrinkanost v črno in ošemljenje s črnimi koprenami in še bolj

črnimi robci. Ogromna množica popolnoma tujih ali pa le bežno znanih ljudi spremlja pokojnega, dasi je umljivo, da bi ga mogli v srcii zadnjič počastiti le njegovii intimni prijatelji in sorodniki. Največja gluma po vsakem pogrebu pa je ona pojedina v gostilni, kjer vsi pogrebci kmalu pozabijo na umrlega, za katerim so še pred kratkim pretakali potoke — narejenih — solz.

To-le je odlomek, nesešit list iz velikega, resnega dela: življenja.

General Weygand, član Francoske akademije

Devetnajstega maja je sprejela Francoska akademija med svoje nesmrtnike generala Maksima Weyganda, da zasede mesto, ki se je izpraznilo s smrtjo maršala Joffrea.

Maxime Weygand se je rodil 1867. Tri leta kasneje so Francijo zasedli Prusi, in razdejala jo je državljanska vojna. Premagana in oropana dveh provinc, je država lojalno izpolnjevala od zmagovalcev diktirane obveznosti mirovne pogodbe. Šolska mladina po vsej Franciji je trpela zaradi ponižanja, a hkrati sanjala, kako bo vrnila domovini nekdanji ugled. Tudi Maxime Weygand je sanjal o tem.

Z osemnajstimi leti je vstopil Weygand v vojaško šolo v Saint Cyr, ki jo je zapustil 1888 kot konjeniški častnik. Med tem se je francoska vojska preustrojila. Weygand je začel v aktivni službi spoznavati meščanske in kmečke sinove, ki so mu kmalu prirasli k srcu. Vestno je vršil svojo častniško službo, ki je v veliki meri tudi služba vzgojitelja. Poznal je vrline in slabosti svojih vojakov in s svojo dobroto in pravičnostjo si je pridobil njih zaupanje in oboževanje. Po izpopolnjevalnem tečaju na kavalerijski šoli v Saumurju je postal 7. 29 leti stotnik. V Saumur se je vrnil nekoliko kasneje kot inštruktor. S svojo osebnostjo in globokim znanjem je vzbudil občudovanje gojencev častnikov, ki so že takrat stutili v njem svojega bodočega načelnika.

1913 je postal Weygand podpolkownik pri 5. polku huzarjev v Nancyu. Takrat je bila pri vrhovnem poveljstvu v Parizu osnovana šola visokih vojaških ved za višje častnike, nekakšno preizkuševališče za izbero častnikov, ki bi bili najsposobnejši prevzeti najodgovornejše vojaške funkcije.

Weygand pa ni maral zapustiti svojih huzarjev, ni mu bilo od tega, da postane generalštabni častnik in zato se tudi ni priglasi na vojaško visoko šolo. Hotel je ostati v armadi.

General WEYGAND

skončno pravico», ker ni marala kaliti miru. Le varnost si je skušala zagotoviti i meddržavnimi pogodbami.

Med tem pa so se začeli budni duhovi že vznemirjati, da mir ne bo trajal vačno. V Nancyu so se začeli pod vodstvom generala Focha na skrivaj pripravljati in tedaj je bil tudi Weygand pozvan na visoko šolo v Parizu. Odzval se je klicu in ko je končal študije, mu je Joffre izrekel še posebno

funkcijo je opravljal devet let. Ves čas vojne je bil Focheva desna roka, njegov najintimnejši sodelavec. Weygand je bil, ki je prečital nemškimi odposlancem pogoje premirja, potem je pa sledil maršalu Fochu k medzavezniskemu komiteju. 1920, ko so boljševiske armade udrle na Poljsko, je poslala Francija Poljakom na ponoč Weyganda, kd je prevzel 27. julija vodstvo poljskega generalnega štaba. Že 21. avgusta so bile boljševiske čete popolnoma razbite. Rešil je Poljsko in z njo zapadno civilizacijo.¹

1923/24 je bil Weygand po naloga Društva narodov vrhovni komisar Francije v Siriji, da organizira izpod turškega jarma

¹) Glej »Čudež nad Visio« Žis knjiga S. sir. 450.

osvojenemu sirske prebivalstvo. Izkazal se je kot pravi naslednik francoskih pionirjev, ki so že sedem sto let šinili civilizacijo in kulturo v Orientu.

1924 je bil Weygand imenovan za načelnika vojaške visoke šole. Francija mu je zapupala težko nalogo, da sam izbere može, na katere bo lahko računala domovina v kritičnih trenutkih. 1930 je bil imenovan za načelnika generalnega štaba francoske vojske in kmalu nato za podpredsednika vrhovnega vojnega sveta. Marca je sprejel parlament zakon, ki je ohranil Franciji delo generala Weyganda ne glede na njegovo starost. Kmalu nato je sklenila Francoska akademija, da ga sprejme med nesmrtnih duhove svoje domovine.

ŽENSKA IN SVET

Anita Garibaldi, amazonka

19. stoletja

2. junija je bila petdeseta obletnica smrti Giuseppeja Garibaldija, ki se je praznovala po vsej Italiji z velikimi svečanostmi. Višek svečanosti je bil prevoz trupla Garibaldijeve žene Anite iz Nice v Rim. Anita, ognjevita Brazilijanka, ki je bila vse življenje junaška in zvesta tovarišica svojega moža, bo poslej počivala v skupni grobnici Garibaldijev na griču Gianicolo, kjer stoji mogočni kip slavnega patriota na konju in zre na Rim pod seboj, na mesto, ki se mu je zaklel, da ga iztrga iz oblasti papeštva. (Glej »Giuseppe Garibaldi« v zadnji številki.)

Zdaj je dobila tudi Anita tu spomenik, kip, ki predstavlja tisti prizor iz ničnega burnega življenja, ko beži na konju s prvorojenim detetom na prsni in s pištolo v roki pred sovražnikom. Dramatično, kakor je pač vseč izžniakom, je izražena v tem kipu vsa romantika življenja te edinstvene ženske.

Anita je srečala svojega bodočega moža v Braziliji, za časa vstaje cesarskih čet, ko je preboleval izgubo svojih ladij in prijateljev. Tu sta se našla človeka, ki ju je usoda namenila za skupno življenje. Anita je imela takrat osemnajst. Garibaldi pa trideset let. Navzlic prepovedi staršev je zbežala zdoma in sledila Garibaldiju na vstajških pohodih. Niti v najhujšem metežu se ni genila od njega, basala mu je puško in tudi sama katerikrat pomerila, če ji je preti nevarnost. Bila je ujeta pa je pobegnila in rodila v neki kmečki hiši svojega prvega sina. Ali tudi zdaj še ni našla pokoja. Ko je Garibaldi odšel po opravkih, so napadali kmetijo sovražniki. Anita se je v skrajni sili zavihtila na konja in z otrokom v naročju prodrila vrste napadalcev.

Ko se je Garibaldi bojeval v Italiji, tečeta Anita s svojimi otroki v Montevideu.

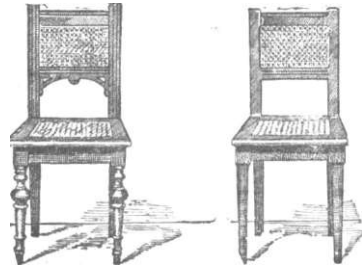
Takrat se ji je rodila hči Terezita. V polrazpadli koči je skoraj umirala gladi, ko jo je našel neki zdravnik in jo za silo preskrbel. Med tem so dobivali rdecesrajčniki v Italiji zmago za zmago. »Kadar kliče domovina, ne sme biti družina prvo,« je pisal Garibaldi svoji ženi, ki jo je poslal z otroki k svoji materi v Nico. Leto dni je vzdržala tamkaj, ko pa je zvedela, da so ji ranili moža, je nemudoma pohitela k njemu. Pretihotapila se je skozi celo Ligurijo in Toskano, mimo francoskih in avstrijskih straž, ter se nekega dne iznenada pojavila v glavnem stanu Garibaldijevem v vili Spada. Garibaldi ji je hotel sprva očitati lahkomišelnost, ali v niem je zmagalo občudovanje junaštva svoje žene in ponosno je dejal svojim častnikom: »Evo, moja žena je tu, spet imamo novega pogumnega vojnika.«

Sledili so trdi boji garibaldistov s Spanci, Francozi, Avstrijci in Bourbonci, ki so si skušali iznova osvojiti Rim. Anita se je udeleževala bojev kakor prava amazonka. Boj je bil njen element. Rimska republika se je morala navzlic požrtvovalnosti branilcev vendarle vdati. Beg je bil strašen. Komaj so se nekoliko oddaljili od Rima, si je Anita odrezala lase in bežala dalje v moški obleki. Toda ti naporji so tako zrahljali njeno zdravje, da je v San Marinu, kjer je moral Garibaldi razpustiti svoje čete, obnemogla. Garibaldi jo je rotil, naj bi ostala v bolnici, sam pa bi se skušal z nekaterimi zvestimi privrženci pretihotapiti v Benetke. Anita pa se ni dala pregovoriti in ga je spremljala tudi na tej tvegani poti. Po cele dneve sta trpela žejo in glad, slednjic pa je zbolela Anita za mrzlico. V neki siromašni koči Jo je komaj 28 let staro prehitela smrt. Garibaldi jo je pokopal v gozdu pri Ravennt, kasneje pa je dal svojo pogumno tovarišico, ki jo je med svojimi tremi ženami najbolj ljubil, prepeljati v svoje rodno mesto Nico, kjer je bila položena v rodbinsko grobnico poleg njegove matere.

ČLOVEK IN DOAV

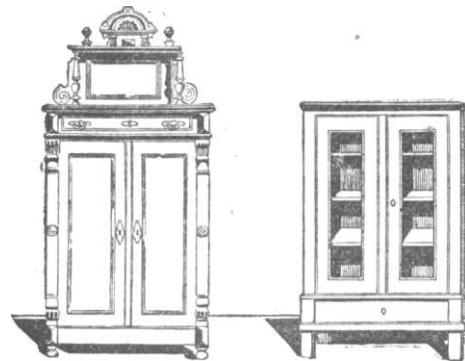
Pr&prosto moderniziranje starega pohištva

Kolikokrat čutiš, da se iz praktičnih in estetičnih razlogov sredi svojega starega pohištva nič več dobro ne počutiš, denarja

za nabavo nove opreme pa nimaš. V naslednjem je navadenih nekaj praktičnih migljajev, kako se da tipične staromodno pohištvo s skromnimi sredstvi modernizirati.

Poglavitno pri moderniziranju je poenostavljen oblik, za kar pa je potreben seveda dokaj fin okus za slog. Po stanovanjih je še mnogo izvrstnih mizarskih izdelkov iz petdesetih let preteklega stoletja,

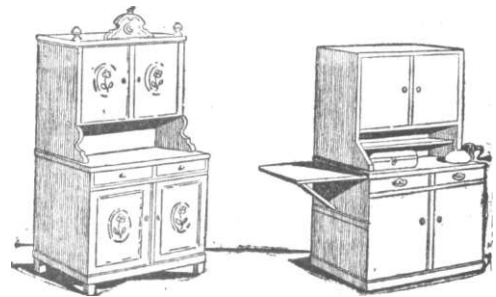

ki se ne smejo kar meni nič tebi nič oropati okrasja, ne da bi zakrivali barbarstvo. Samo pri tovarniški robi z množico nalepljenih ornamentov jo na mestu radikalno čiščenje. Treba je tudi paziti, ali je pohištvo iz žlahtnega ali navadnega lesa. žlahtni les je samo tedaj dopustno pobarvati, če je že tako odrgnjen, da tudi z novo polituro ne dobi več okusne površine. V splošnem pa bo treba zmerom precej barvati. Kdor je količkaj spreten, bo sam opravil to delo in si s tem precej pocenil modernizacijo. Ker pa je nakupovanje barv zmerom zaupna stvar, je pametno in Hvilj

barvati čopce le v prvostopni trgovini.

Na tipično starem bufettu je treba odstraniti prav vse okrasje, ki nujno ne spada h konstrukciji. Ali se potlej pusti tako gladek ali ne, je treba odločiti pač po potrebi, ne pa po formalnih estetičnih vidikih. Kredenca se bo dala morda pogrešati, če se niše spodnjega dela preurede za predale.

Stari stoli imajo često presenetljivo dobro osnovno obliko, če se očistijo bombastičnega okrasja. Paziti pa je treba, da se spet preveč vnete ne modernizirajo, n. pr. tako, da se naslanjalo tolikanj ne skrči, da ničesar več ne ostane za oporo hrbta. Če ima stol prav nerodno naslanjalo, je včasih pametneje preurediti ga v pručico, ker se tako lažje izogneš skušnjavi, da bi se katerikoli poskusil nasloniti. Udobno nasla-

njalo ne sme biti krajše nego 40 cm. Pa tudi sicer se ne da vsak star stol predelati v modernega. Poprej običajna okorna drža pri mizi je zahtevala seveda ravna naslanjala, ki so se skoraj pravokotno dvigala iznad sedeža, kar pa se z današnjimi pojmi o udobnosti stolov na ujema več.

Posebno pereč problem modernizacije so stare zofe. Tu je potrebno poleg mizarskega tudi še opnarsko delo, kar predelavo seveda zelo podraži. Tu je treba brezpogojno odstraniti vse, kar bi utegnilo spominjati na starino, predvsem resice (fraruže) in čope.

Pri postelji je treba nastavek odstraniti in zglavnik nizko prižagati, ker zdaj niso več moderne skladovnice blazin, ki so opravičevale staro obliko.

Omare in komode je treba prav tako očistiti okrasja in močno profilirane obrobne letvice, v katerih se samo prah nabira, zamenjati z gladkimi. To pohištvo ima navadno tudi okrogle, fantastično stružene noge. Te je treba nadomestiti z gladkimi, ki pa naj bodo toliko visoke, da se bo dalo spodaj pomesti. Samo pri pisalnikih je treba to opustiti, ker mora biti pdsain» ploškev pač v neki stalni višini.

Za globino nekaterih kosov pohištva so ee najbolj obnesle naslednje mere: Globočina omare za knjige 35 cm, globočina kuhinjske omare 50 cm, omare za obleko 60 cm, višina stolov vseh vrst 45 cm, višina mize 78 cm.

Stenske preproge

S stenskimi preprogami se da vsako stanovanje čudovito olepšati. Taka preproga je najprimernejši posredovalec ineditno in prostorom, ker omiljuje odurni vtisk mrzlega zidovja. Zlasti se prilega nad posteljami, ležalnimi stoli, klopmi in divani. izbere naj se tako, da se ali popolnoma ujema s prevleko tega pohištva, ali pa da je z njim v prijetnem kontrastu, lahko pa ima slednjič tudi izrazito umetniško noto; napol za gledanje, napol za uporabo. Ni pa rečeno, ka se prilegajo za stene res samo gobelini.

zakaj tudi preprosto ročno delo z okusnimi ornamentami je lahko visoke estetične vrednosti. Preproge, ki se izdelujejo v naši državi, redkokdaj zaostajajo za dragimi tuozemskimi izdelki, navadno jih po lepoti k> visoko nadkriljujejo,

%

JAPONSKA V SLIKI IN BESEDI

Dve stoletji je ostala v tem položaju. Leta 1831. je zagnal vihar japonsko džunko v ustje reke Columbia v Severni Ameriki. Neka ameriška ladja je vzela brodomce na krov in jih odpeljala nazaj na Japonsko. Ko se je pa bližala Jedu, so jo začeli Japonci obstreljevati in so jo odgnali. Zedinjene države se se tedaj odločile za nastop.

Poveljnik Matthew Calbraith Perry je dobil nalogo, da odpluje s štirimi ameriškiimi ladjami Mississippi, Saritoga, Plymouth in Susquehanna proti Japonski. S seboj je nosil pismo predsednika severnih ameriških držav na mikada. Pisnjo je bilo shranjeno v zlati škatlici. Brodovje je oddalo 13 topovskih strelov v pozdrav pred luko Uruga in s tem najavila prihod ameriškega poslanca.

Ч Р И М И Н У Т g

1 PyIII P O t o V A N 7 A

Tunis

Za zimska potovanja postaja čedalje bolj moderen Alžir in tod seveda v prvi vrsti mesto Alger, dasi sta enako zanimiva tudi Tunis in Kartago, ki ležita le kakih 10 milj stran. Poleg nekaterih mest v Egiptu je Tunis največje mesto severne Afrike. Leži ob ozki zemeljski ožini med dvema slanima jezeroma, tako da morajo pristajati ladje kakih sedem milj pred mestom. Tunis je zgrajen v obliko amfiteatra, nad njim pa čuva mogočna citadela, ki priča, da je bilo mesto nekoč važna trdnjava. Prebi-

valstvo Tunis" je tako mešano, kakor je pestro njega ulično življenje. Po tesnih ulicah strujijo množice Arabcev, Mavrov in Alžircev, med katerimi se jasno odražajo uniforme francoskih častnikov in elegantna oblačila evropskih turistov, ki v čedalje večjem številu posejajo to mesto.

Vsepovsod stoje dišeče stojnice s cvetlicami, krotilci kač s svojimi Košarami, polnimi golazni, na vogalih postajajo mavriški in arabski pripovedovalci istorij, obkroženi od gruč radovedno poslušajočih domačinov, vodniki s kamelami, tovorniki, ki razpečavajo na oslih vsakovrstno robo in še nešteti drugi tipi, ki vsi skupaj ustvarjajo nepopisno pestro sliko orientala.

Bazarji so prav takšni, kakor si si jih naslikal v domišljiji, bogato založeni, z vsakovrstnim orientalskim blagom. V pokritih uličicah se vrste nizi majhnih prodajal. To so »suki« ali sejmi. Vsak suk je rezerviran le za neko določeno vrsto blaga. In tako se vrste druga za drugo ulice dišav, ceste preprog, ceste biserov in dra-

gih kamnov itd. Te ulice so morda prav tako znamenitost Tunisa, kakor njega prekrasni cvetlični vrtovi in nasadi, ki menda nimajo primere na svetu.

Pred 2000 leti so tu gospodarili Rimljani, ki so z mojstrskimi namakalnimi napravami spremenili velika pomejerja puščave v bujne vrtove. Še zdaj se vidijo ostanki vodovodov za namakanje kartaginske ravni. Ohranil se je tudi še velik okrogel bazen, ki so ga pred 1200 leti zgradili Arabci in ki še zdaj namaka polja v okrožju nekaj milj.

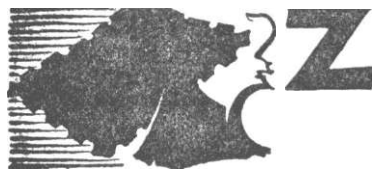
Ne moreš se dovolj nadiviti mavriškim vilam, skritim v prekrasnih vrtovih s šumljajočimi vodometi. Vsaka zase je paradiz.

Patio, ki je tako značilen za špansko arhitekturo, izvila iz mavriške dežele, kjer je bil nujno potrebna osnova gradnje hiš. Tujec mavriških žensk ni smel videti, zato so gradili hiše z velikimi dvorišči v sredi, kjer so se ženske lahko svobodno kretale, ne da bi jih mogel kdo videti od zunaj, če stopiš v vilo kakega domačina, gotovo prepodiš kako plaho, belo oblečeno postavo, ki se skuša umno skriti pred teboj.

Kartago, to staro, od Feničanov ustanovljeno, često porušeno, pa spet iznova sezidano mesto, je zanimivo v prvi vrsti za arheologe. Zdaj je težko točno rekonstruirati položaj te pomembne zgodovinske metropole. Ugotoviti se da le, da je stala na griču Birsa prva citadela, tik ob griču pa je bilo pokopališče. Vsekako pa je obisk starega muzeja, ki hrani spomine prav do Feničanov, zanimiv tudi za tistega, ki ne pozna podrobneje nemirne zgodovine tega dela severne Afrike.

Svinjina in govedina vsebujeta antinevritični vitamin B

Pomanjkanje vitamina B povzroča živčno vnetje (neuritis) in se zaradi tega imenuje antinevritični vitamin. Američan Hoagland je dognal, da vsebuje pusta svinjina razmeroma mnogo vitamina B. Tudi sveža in prekajena gnjat ga imata v precejšnji množini; pri tem je zanimivo, da se med njima ni dala dognati nikakava razlika, da bi ga imela katera več. Precej manj vitamina B je v govejem mesu. Pri biološkem poskusu z golobi, ki so jim dajali drugačno hrano brez vitamina B, so potrebovali osemkrat več govedine kakor svinjine, da se ni pojavilo kronično živčno vnetje. Seveda se je treba šele prepričati, ali se da jo severno ameriški rezultati teh raziskovanj brez pomisleka prenesti na naše razmere; pomisliti moramo, da hranijo v Severni Ameriki svinje pretežno s koruzo, pri nas pa, vsaj v naših krajih, s krompirjem, repo in otrobi. — Rč.

ZHIMKE

Neizkoriščeni zakladi belga pemoga

PRIPOVEDUJEJO

Kako izzivanje vseh inženjerjev in tehnikov sveta se zdi slika Oldmaneteh slapov reke Potaro na nedavno izdani znamki Angleške Guayane.

Ti slapovi spadajo med redka prirodna čuda. Zgoraj je rečno korito široko 120 metrov in v vsej širini gma voda 240 metrov globoko v prirodno, skaljeno kotanjno.

Zdaj še padajo milijoni kubičnih metrov vode neizkoriščene v globočino, toda nekoč bodo to neugnano moč prestregle velikanske turbine in ustvarjale iz nje ceneno električno energijo. Takrat bodo zrastle po deželi tovarne, v katerih se bo izkoriščalo neizmerno bogastvo te angleške posesti v Južni Ameriki. Kjer je na razpolago velikanska energija, si človek najlažje podjarmi naravo v lasten prid.

k H m

ko zvano potovanje duš? Presoj o tem prepuščamo našim čitateljem. puščamo našim čitateljem.

Problem 17

	a	b	e	d	e	f	g	h	
8									8
•	Ш								7
e		И			И				6
5	mm								5
4	wm	i	Ш						4
3	М	•	i	mm.					3
2			i'9						2
1	•								1
	a	b	e	d	e	f	g	h	

IP & WÊr " I

Mat v treh potezah

Y

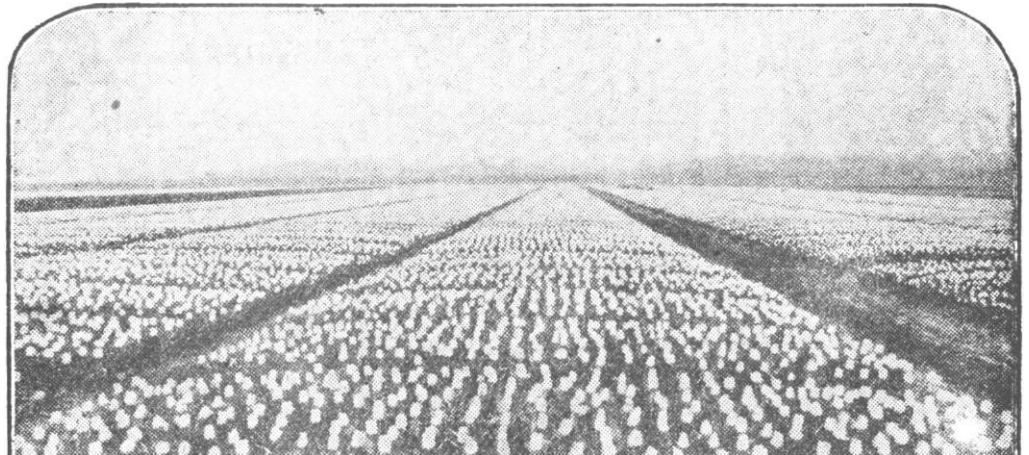
tujcu še ni nič spremenilo — niti vna-
njost, niti barva oči ali zvok glasu — se
zdi gospodarju potrebno, da postane pri-
jaznejši, se nekoliko prikloni in posmehlja.
Na to krettno se anonimni gospod raz-
krinka s sličnim nasmeškom ter pristavi
ée svojevrstno podrobnost, svoje ime:
Ostrovršnik. S tem imenom se je tujec iz
velike daljave približal v neposredno bli-
žino in aktualnost; gospodar, ki je bil
pravkar v eni izmed sob svojega stanova-
nja, čuti naenkrat tuja tla pod seboj. Pred
seboj ima najemnika za sobo ter mora sa-
mo še privoliti razne spremembe, ki jih
morda zahteva glede opreme.

Za nadaljnji razvoj razmerja ostaneta
gospodarju dve poti. Važno je predvsem,
da v tem hipu zatre vsa čuvstva, ki ga ve-
žejo s to sobo ali opremo v njej; izločiti
mora ta prostor iz svoje pazljivosti ter
ga na slepo srečo prepustiti gospodu Ostro-
vršniku. Z najemnino v žepu lahko od da-
leč opazuje, kako se ta del njegovega sve-
ta spreminja iz dneva v dan, kako izgub-
lja njegove poteze in se polagoma izpre-
minja v Ostrovršnikovega. Vsak pametni
gospodar si, po sklenjeni pogodbi z najem-
nikom izbere to pot, ki je sicer sprva te-
žavna, toda edino znosna.

Posamezni človek, torej gospodar, kakor
emo ga opisali, hodi po drugačni poti.
Takšen gospodar vzdržuje zveze z najeto
eobo, jo — kadar je najemnik odsoten —
večkrat obiskuje, si prikriva' spremembe in

poškodbe v njej in nikakor noče priznati
Ostrovršnikove eksistence, ki se najbolj
očitno kaže prav v teh poškodbah. Vse to
seveda Ostrovršnika ne ovira, da ne bi po-
stajal še večji, glasnejši in občutnejši. Bo-
doče razmerja med takšnim gospodarjem
in najemnikom se končuje s prej opisanim
uvodnim prizorom, ko je gospodar znotraj,
najemnik pa zunaj. Ostrovršnik si posadi
klobuk na glavo, pozdravi in odhaja daa
za dnevom z nasmehom na ustih.

Gospodarju, ki ostane za zaprtimi vrati,
vzbuja to smehljanje (ker je samec in za-
poslen v slabo plačanem duševnem pokli-
cu) pomisleke. Polagoma se mu vzbudita
teoretična sumljivost in praktična previd-
nost; spoznal je, da je sklenil zvezo brez
varnosti. To razmerje se mu zdi skoraj
simbolično za življenje. V mislih stopi v
najeto sobo, zapre vrata za seboj in se
nasloni na steno ter razmišlja; »Ne samo
med menoj in Ostrovršnikom, temveč v
kakršnikoli pogodbi msd ljudmi ni nobe-
nih garancij.« Odtod preidejo njegove mi-
sli na splošno in globoko negotovost člo-
veškega življenja. V teh mislih opazi na-
enkrat sledove, ki so jih na lepih tleh za-
pustile Ostrovršnikove pete; naglo stopi
po krpo in jih pobriše, šele tedaj začne
pravilno misliti o Ostrovršniku, pri čemer
še ni na jasnem, koliko mu bo dalo to či-
ščenje posla in kako ga bo vsega spreme-
nilo —,

Poljana tulipanov pri Haarlemu

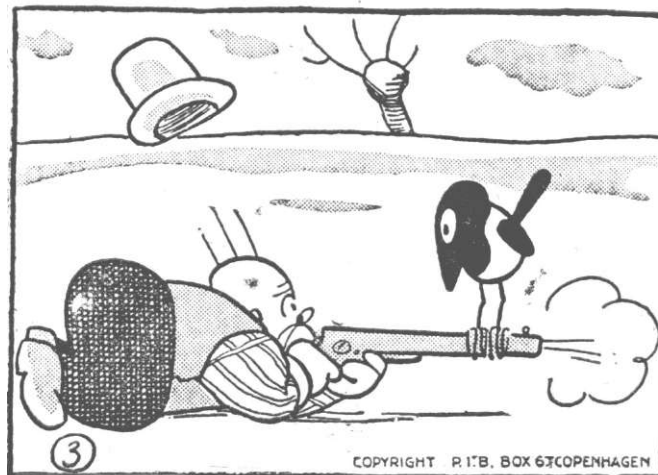
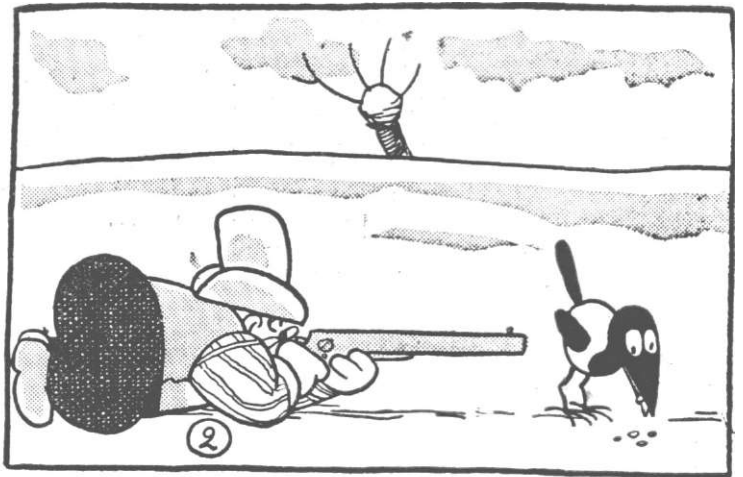
HUM. O R

»Čudno je to, da vidijo ženske v vseh splošnih opazkah zmerom le same sebe!«
»Ali hočeš reči, da sem tudi jaz takšna?«
' (»Matin«)

»Ali se ne morete spomniti številke avtomobila, ki vas je povozil?«
»Ne, ker je vozil prehitro. Samo to sem videla, da je imela ženska v avtu moder klobuk, ponarejene bisere, švedske rokavice, astrahanski plašč in svilene nogavice.«
(»London Mail«)

Adamson spet ni zadel